

شناسایی مشکلات و آسیب‌های مبارزه با پول‌شویی

عاطفه غلامی^۱

چکیده

یکی از چالش‌های اساسی در خصوص پدیده پول‌شویی در اقتصاد ایران، چگونگی پیشگیری و مبارزه با این پدیده است. البته، در این راستا اقدام‌های بسیاری از جمله: تصویب قانون مبارزه با پول‌شویی، جلوگیری از قاچاق و... نیز انجام شده است، اما همواره این اقدام‌ها دارای موانع و مشکلاتی بودند و هستند؛ برای مثال، اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی نیازمند هزینه زیادی است و از این رو، بسیاری از مؤسسه‌های مالی قادر به پوشش این هزینه‌ها نیستند و به همین دلیل، این قانون به‌طور کامل اجرایی نشده است. از این رو، کاهش هزینه اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی، واگذاری نظارت بر پول‌شویی به یک نهاد قضایی، برقراری تناسب بین جرم و مجازات و یکپارچه‌سازی سازمان‌های مالی برای مبارزه هوشمند با پدیده پول‌شویی، پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: پول‌شویی، مؤسسه‌های مالی، نظارت.

مقدمه

و می‌تواند یک جامعه را به تباهی بکشاند. از این رو، مبارزه با پدیده پول‌شویی در دهه اخیر کانون توجه سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران اقتصادی و سیاسی بوده است و اقدام‌هایی مانند تصویب قانون مبارزه با پول‌شویی، گسترش فناوری و استفاده از سامانه‌های الکترونیکی و... نیز اجرا شده است، اما تمام این اقدام‌ها به‌صورت صد درصدی انجام نشده، زیرا موانع و مشکلات بسیاری برای اجرای اقدام‌های مبارزه با پول‌شویی وجود داشته است.

هدف از نگارش گزارش حاضر بررسی این موانع و مشکلات و آسیب‌های مبارزه با این پدیده بر اقتصاد کشور است. از این رو، ابتدا پیامدهای این پدیده مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس، موانع و مشکلات مبارزه با آن تبیین می‌شود. در نهایت، آسیب‌های مبارزه با پول‌شویی ارایه و راهکارهایی برای رفع موانع مبارزه با پول‌شویی پیشنهاد می‌شود.

پول‌شویی از جمله فعالیت‌های غیرقانونی و فساد است که هم‌زمان با شکل‌گیری جوامع به‌وجود آمده و با پیشرفت سیستم‌های پولی و مالی، پیچیده‌تر شده و گسترش یافته است. در واقع، درآمدها و پول‌هایی که به روش‌هایی مانند قاچاق کالا، مواد مخدر و ارز، شرط‌بندی‌ها، فحشا و... حاصل می‌شوند، برای اینکه قابلیت استفاده پیدا کنند باید وارد چرخه اقتصادی و معاملات قانونی کشور شوند. به عبارت دیگر، اگر مجرمان نتوانند این پول‌ها را وارد چرخه اقتصادی و قانونی کنند، در عمل این پول‌ها هیچ استفاده‌ای برای آنها ندارند.

پول‌شویی یک جرم بدون قربانی به نظر می‌آید، زیرا هیچ‌یک از حالت‌های ناخوشایند مانند جرایم قتل، سرقت و... را منعکس نمی‌کند، اما به‌واقع این پدیده عارضه‌ای ثانویه متناظر با قاچاق مواد مخدر، سرقت و... است که پیامدهای قاچاق مواد مخدر نیز به‌نوبه‌خود کمتر از قتل و سرقت نیست

۱- بررسی پیامدهای پول‌شویی

سطح جامعه، تضعیف بخش خصوصی، کاهش اعتماد به بازارهای مالی، کاهش درآمد دولت و تقویت منابع و شبکه مالی مجرمان. تبعات پول‌شویی موجب شده است که حاکمیت کشورها درصدد مبارزه با آن برآیند و با تصویب قوانین و مقررات لازم و اجرایی کردن آنها، از وقوع این جرم در مؤسسه‌های مالی پیشگیری یا در صورت وقوع، متخلفان را شناسایی و با آنها برخورد قانونی کنند. پول‌شویی به‌عنوان نوعی فساد، تأثیر منفی بسیاری بر رشد و توسعه اقتصادی کشورها دارد. در یک نگاه کلی اثرات پول‌شویی در شکل شماره ۱، ارایه شده است.

پول‌شویی به درآمدهایی اطلاق می‌شود که در آن پول‌هایی که به‌طور عمد از طریق نامشروع و غیرقانونی به‌دست می‌آید وارد چرخه رسمی اقتصاد شوند و به‌این ترتیب، ماهیت اصلی به این پول‌ها تعلق گیرد؛ برای مثال، درآمدهای حاصل از فروش مواد مخدر، انواع قاچاق، مشاغل زیرزمینی و...؛ چنانچه درآمد حاصل از این فعالیت‌ها که منشأ آنها قابل پی‌گیری نیست، وارد چرخه اقتصادی شود، به آن پول‌شویی می‌گویند. پول‌شویی دارای آثار و تبعات فراوانی در عرصه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی است. آثار و تبعاتی مانند گسترش فساد و ارتشا در

شکل ۱- آثار منفی پول‌شویی بر اقتصاد

ضعف نظام آماری و نقص اطلاعات برای برنامه‌ریزی یکی از ضعف‌های عمده هسته‌های تحقیق در کشورهای مختلف است و پول‌شویی با تغییر در

همان‌طور که در شکل شماره ۱، مشاهده می‌شود، ورود سرمایه‌های نامشروع امکان سرمایه‌گذاری واقعی داخلی و خارجی را در کشور از بین می‌برد.

۲- بررسی مشکلات مبارزه با پول‌شویی در کشور

سلامت و صلابت اقتصادی و سیاسی هر جامعه‌ای در گروی معاملات و معادلات سالم اقتصادی است. در عصر جهانی شدن که همه فعالیت‌ها و سازمان‌ها در یک نظام کلان تکنولوژیکی (فناورانه) و ارتباطی کار می‌کنند و در یک نظام کلان جهانی دست به معامله و تجارت می‌زنند، فعالیت‌های اقتصادی با مسایل سیاسی گره خورده‌اند. در عصر امروز که همه‌چیز بر محور ارتباطات بوده و فناوری، دنیا را تسخیر کرده است، بی‌تردید قاچاقچیان و جنایتکاران برای سفید کردن پول سیاه خود، از شبکه‌های بانکی و فناوری مدرن استفاده می‌کنند و برای پنهان کردن دارایی‌های نامشروع خویش به کشورهای عقب‌مانده و کشورهای با قوانین ضعیف و سست، پناه می‌برند. در این بین، برخی کارشناسان معتقدند، کشورهای در حال توسعه از جمله ایران به دلیل کمبود منابع مالی می‌توانند بستر مناسبی برای عملیات پول‌شویی باشند. پدیده پول‌شویی در ایران بیشتر با پول‌های به‌دست‌آمده از قاچاق مواد مخدر شناخته شده است، در حالی که این پدیده می‌تواند چرخه عظیمی از درآمدهای نامشروع و جرایم بزرگ را شامل شود. به دلیل ماهیت غیررسمی و غیرقانونی این پول‌ها که پیامدهای منفی بسیاری برای کشور به همراه دارند- در بخش قبل این پیامدها در شکل شماره ۱، ارایه شدند- از این‌رو، بسیاری از تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران کشور برای مبارزه با پدیده پول‌شویی،

اطلاعات مربوط به حجم پول، تقاضای پول، نرخ بهره، ارز و قیمت سایر دارایی‌های سرمایه‌ای و... به این ضعف دامن می‌زند.

یکی از مؤلفه‌های امنیت برای فعالان اقتصادی، به رسمیت شناختن مالکیت سرمایه و تضمین اجرای قراردادهاست، اما فساد مالی و فعالیت‌های مجرمانه از موانع اصلی بر سر راه امنیت اقتصادی، ایجاد شفافیت مالی و حکومت قانون است. از سوی دیگر، سرمایه‌های ناشی از اعمال مجرمانه با ورود و خروج ناگهانی در حجم بسیار زیاد، نظام اقتصادی را مختل می‌کنند و امنیت سرمایه‌گذاری را از بین می‌برند.

به دلیل آنکه هدف افراد پول‌شو در وهله نخست پنهان کردن منشأ غیرقانونی پول بوده و سودآوری برای آنها از اهمیت کمتری برخوردار است، از این‌رو، بیشتر اوقات سرمایه خود را در جاهایی سرمایه‌گذاری می‌کنند که دارای توجیه اقتصادی نیست و بدین صورت، باعث کاهش بهره‌وری سرمایه، اتلاف منابع، تسهیل فساد مالی داخلی و افزایش جرایم می‌شوند و تخصیص منابع را دچار انحراف می‌کنند؛ از این‌رو، در صورتی که سرمایه‌های حاصل‌شده از راه‌های غیرقانونی زیاد باشد، این سرمایه‌ها به سوی سرمایه‌گذاری‌هایی که از آنها به سرمایه‌گذاری عقیم^۱ تعبیر می‌شود حرکت می‌کند؛ مانند سرمایه‌گذاری در دارایی‌های غیرمنقول، به‌خصوص اشیای هنری، جواهرات، خودروهای تجملی و... که باعث کاهش بهره‌وری و در نتیجه، کاهش رشد اقتصادی خواهد شد.

بودن جرم تطهیر پول است، در صورتی که اگر منشأ جرم در دولت دیگری باشد باید مشمول این قانون قرار گیرد. این قانون دارای کم‌وکاستی‌های دیگری نیز هست که برخی از مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

✓ قانون مبارزه با پول‌شویی که در حال حاضر سنگ بنای مقابله با پدیده شوم پول‌شویی در ایران به شمار می‌آید، در ۲ صفحه - مشتمل بر ۱۲ ماده - تنظیم شده است. این در حالی بوده که قوانین مشابه آن در دیگر کشورها از جمله: انگلستان، سنگاپور و ایالات متحده آمریکا، حاوی مقررات و احکام مفصل‌تری است. این قانون به قدری مختصر تهیه و تدوین شده است که نسبت به بسیاری از مسایل کلیدی مرتبط با جرم پول‌شویی تبصره و ماده‌ای در آن مشاهده نمی‌شود؛ برای مثال، قوانین پول‌شویی در سنگاپور در ارتباط با نحوه و چگونگی افشای اطلاعات مربوط به جرایم پول‌شویی حاوی احکام دقیقی است، حال آنکه قانون مبارزه با پول‌شویی ایران در این خصوص فاقد احکام لازم است. قانون پول‌شویی سنگاپور مقرر می‌کند، چنانچه شخصی، اطلاعاتی در خصوص انجام معاملات یا عملیات مالی مشکوک به پول‌شویی داشته باشد و اطلاعات را در اختیار مقام‌های ذی‌صلاح قضایی قرار دهد، نه‌تنها مرتکب جرم افشای اطلاعات محرمانه نشده است، بلکه اطلاعات آن محفوظ خواهد ماند.^۱ قانون مبارزه با پول‌شویی ایران هم اشخاص و سازمان‌ها را مکلف به گزارش موارد

قوانین و راهکارهای بسیاری را اندیشیده و در راستای اجرایی شدن آنها اقدام‌هایی را انجام داده‌اند، اما نکته مهم این است که برای مبارزه و مقابله با پول‌شویی مشکلاتی وجود دارد که مبارزه مؤثر با این پدیده شوم را متأثر ساخته است. مهم‌ترین این مشکلات عبارت‌اند از:

۱-۲- هماهنگی و همکاری ضعیف بین نهادهای مربوط
ناهماهنگی بین سازمانی نهادهای مبارزه با فساد، یکی از مهم‌ترین مشکلات مبارزه با پول‌شویی به شمار می‌رود، حتی با وجود بودجه و امکانات کافی، هیچ سازمانی نمی‌تواند به‌تنهایی همه خواسته‌ها و مشکلات جامعه را برطرف کند. ایران هم مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه در حوزه هماهنگی و همکاری بین سازمانی با چالش‌های جدی روبه‌روست. به نقل از رییس امور پژوهش‌های حقوقی معاونت ریاست جمهوری، نهادهای مسئول در زمینه مبارزه با فساد دچار ناهماهنگی سازمانی هستند و این نبود هماهنگی، نقض حاکمیت ملی، تهدید علیه منافع امنیت ملی، نفوذ در شبکه بانکی و عدم مبارزه مؤثر با پدیده پول‌شویی را به همراه دارد. بنابراین، تا زمانی که هماهنگی یکپارچه و بین سازمانی در نهادهای مبارزه با فساد شکل نگیرد، مبارزه مؤثر با فساد و پول‌شویی آن‌طور که باید شکل نخواهد گرفت.

۲-۲- عدم جامعیت و مانعیت قانون مبارزه با پول‌شویی

قانون مبارزه با پول‌شویی دارای ۱۲ ماده و ۷ تبصره است. مهم‌ترین نقص این قانون بی‌توجهی به فراملی

1- Section 39(6) of the Corruption, Drug Trafficking and Other Serious Crimes Act (CDSA).

هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط در جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصل، تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک به منظور مقابله با جرم پول‌شویی تشکیل شده است. در صورتی که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نظارت بر اجرای قوانین و رسیدگی به جرایم برعهده قوه قضاییه بوده، اما در عمل مجلس شورای اسلامی این وظیفه مهم را برعهده نهاد دیگری قرار داده است. نکته مهم این است که امکان دارد بین وظایف و اختیارات قوه قضاییه و شورای عالی مبارزه با پول‌شویی تداخلاتی ایجاد شود و در نهایت، هریک از نهادها دیگری را مسئول بدانند که در این شرایط، نه تنها مبارزه با پول‌شویی محقق نمی‌شود، بلکه سودجویان از فرصت‌های پیش‌آمده سوءاستفاده بیشتری خواهند کرد.

۲-۴- عدم اجرای کامل قوانین مبارزه با پول‌شویی

به نقل از آقای پورحسین، عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی، برخی از قوانین که در کشور

مشکوک به پول‌شویی کرده، اما متأسفانه این قانون فاقد حمایت‌های لازم از اشخاص در خصوص افشای اطلاعات مرتبط با جرایم پول‌شویی است.

✓ فقدان مانعیت ایراد دیگر این قانون است. براساس ماده ۲ قانون مبارزه با پول‌شویی^۱، تطهیر عواید حاصل از تمام جرایم حتی جرایم کوچک و جزئی، پول‌شویی تلقی می‌شود. این ماده باعث می‌شد تعداد و حجم پرونده‌های پول‌شویی در نظام قضایی به قدری بالا رود که هدف قانون، یعنی مبارزه با پول‌شویی، جرایم و مفساد اقتصادی در حاشیه قرار گیرد و مبارزه با مفسدان آن‌طور که باید اجرا نشود.

۲-۳- واگذاری نظارت بر مبارزه با پول‌شویی به

یک نهاد غیرقضایی

براساس ماده ۴ قانون مبارزه با پول‌شویی^۲، شورای عالی مبارزه با پول‌شویی به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای صمت، اطلاعات، کشور و رییس کل بانک مرکزی با وظیفه

۱- ماده ۲ قانون مبارزه با پول‌شویی: الف- تحصیل، تملک، نگهداری یا استفاده از عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه ارتکاب جرم به دست آمده باشد. ب- تبدیل، مبادله یا انتقال عوایدی به منظور پنهان کردن منشأ غیرقانونی آن با علم به اینکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از ارتکاب جرم باشد یا کمک به مرتکب، به نحوی که وی مشمول آثار و تبعات قانونی ارتکاب آن جرم نشود. ج- اخفا یا پنهان کردن ماهیت واقعی، منشأ، منبع، محل، نقل و انتقال، جابه‌جایی یا مالکیت عوایدی که به طور مستقیم یا غیرمستقیم در نتیجه جرم تحصیل شده باشد.

۲- ماده ۴ قانون مبارزه با پول‌شویی: به منظور هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط در امر جمع‌آوری، پردازش و تحلیل اخبار، اسناد و مدارک، اطلاعات و گزارش‌های واصل، تهیه سیستم‌های اطلاعاتی هوشمند، شناسایی معاملات مشکوک و به منظور مقابله با جرم پول‌شویی شورای عالی مبارزه با پول‌شویی به ریاست و مسئولیت وزیر امور اقتصادی و دارایی و با عضویت وزرای بازرگانی، اطلاعات، کشور و رییس کل بانک مرکزی با وظایف زیر تشکیل می‌شود: ۱- جمع‌آوری و کسب اخبار و اطلاعات و تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی فنی و تخصصی آنها در مواردی که قرینه‌ای بر تخلف وجود دارد، طبق مقررات. ۲- تهیه و پیشنهاد آیین‌نامه‌های لازم در خصوص اجرای قانون به هیأت وزیران. ۳- هماهنگ کردن دستگاه‌های ذی‌ربط و پی‌گیری اجرای کامل قانون در کشور. ۴- ارزیابی گزارش‌های دریافتی و ارسال به قوه قضاییه در مواردی که به احتمال قوی صحت دارد یا محتمل آن از اهمیت برخوردار است.

تفکیک موارد پول‌شویی از سایر فعالیت‌ها، هم‌زمان‌بر و هم‌پرهزینه است که در عمل یافتن تمام موارد پول‌شویی را غیرممکن می‌کند.

✓ **نبود زیرساخت‌های لازم؛** مبارزه با پول‌شویی قبل از هر چیزی نیازمند ایجاد زیرساخت‌های لازم در سطوح مختلف است؛ برای مثال، فرهنگ‌سازی برای پذیرش قوانین مبارزه با پول‌شویی یکی از مواردی است که چنانچه اجرا نشود نمی‌توان همکاری بین سازمانی و مردم را با شبکه‌های بانکی انتظار داشت. یکی دیگر از زیرساخت‌های مهم و ضروری برای مبارزه با پول‌شویی در عصر حاضر، استفاده از فناوری روز دنیا به همراه یکپارچگی سازمانی است. متأسفانه با اینکه بسیاری از سازمان‌ها در ایران دارای سامانه هستند، اما از یکپارچگی سازمانی برخوردار نیستند.

۲-۵- **عدم تناسب جرم پول‌شویی با مجازات مقرر در قانون**

تناسب بین جرم و مجازات یکی از اصول حاکم بر مجازات است. براساس ماده ۹ قانون مبارزه با پول‌شویی^۱، مرتکبان جرم پول‌شویی علاوه بر استرداد درآمد حاصل از ارتکاب جرم به جزای نقدی به میزان یک‌چهارم عواید حاصل از جرم محکوم می‌شوند. بنابراین، این میزان مجازات نمی‌تواند بازدارنده انگیزه برای پول‌شویی باشد. در واقع، نوع و میزان مجازات از جمله عواملی هستند که به‌طور معمول مرتکبان در زمان

تصویب می‌شوند با وجود لازم‌الاجرا بودن، با بهانه‌ها یا سهل‌انگاری برخی دستگاه‌های مجری، اجرایی نمی‌شوند. برخی مسئولان هم بدون در نظر گرفتن همه جوانب طرح‌ها یا لوایح با چهارچوب‌های علمی و قانونی، قانونی را به تصویب می‌رسانند که پس از قانون‌گذاری و در مرحله عمل با نتیجه عکس روبه‌رو می‌شود. عدم رعایت استانداردهای مالی در بخش مهمی از پرونده‌های مربوط به فساد مالی در شبکه بانکی و مالی کشور مشاهده می‌شود. برخی قوانین و مقررات مربوط به انضباط مالی و پول‌شویی سال‌هاست که تصویب شده‌اند، اما هنوز به‌طور کامل اجرا نشده‌اند. دلایل متعددی در عدم اجرای بسیاری از قوانین پول‌شویی نقش دارند که برخی از آنها عبارت‌اند از:

✓ **هزینه‌بر بودن اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی؛** بسیاری از بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی مجاز به فعالیت به دلیل هزینه‌بر بودن اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی، تنها بخشی از قوانین موجود را اجرا کرده‌اند که نتیجه چنین اقدامی، کاهش نظارت بانک مرکزی و عدم تراز حساب‌های مالی را به دنبال داشته است؛ برای مثال، از رایج‌ترین موارد پول‌شویی، برداشت مبالغ کم تحت تراکنش‌های زیاد بانکی است که اغلب توسط جوانان در سایت‌های شرط‌بندی رخ می‌دهد. نظارت بر چنین فرآیندهایی و

۱- ماده ۹ قانون مبارزه با پول‌شویی: اصل مال و درآمد و عواید حاصل از ارتکاب جرم منشأ و جرم پول‌شویی و اگر موجود نباشد مثل یا قیمت آن مرتکبان جرم پول‌شویی مصادره می‌شود و همچنین چنانچه جمع اموال، درآمد و عواید یادشده تا ده میلیارد ریال باشد به حبس تعزیری درجه پنج و ارقام بیشتر از آن به حبس تعزیری درجه چهار در هر دو مورد علاوه بر مجازات قبل به جزای نقدی معادل وجوه یا ارزش مالی که مورد پول‌شویی واقع شده است محکوم می‌شوند.

پول‌های سیاه به کشور، قاچاق است. پدیده قاچاق به دلیل غیراقتصادی و غیررسمی بودن، به ورود پول‌های سیاه به چرخه اقتصادی کشور منجر می‌شود. بنابراین، ایجاد یک فضای امن در مرزهای کشور و جلوگیری از قاچاق و مبارزه با پدیده پول‌شویی، هزینه‌های گزافی را به دنبال دارد.

▪ **صرف منابع مالی برای از بین بردن آثار زیان‌بار و تخریبی مواد مخدر؛** پول‌شویی در ایران ابتدا با قاچاق مواد مخدر شناخته شده است. قاچاق مواد مخدر به ورود پول‌های کثیف یا به اصطلاح پول‌های آغشته به خون^۲ به چرخه اقتصادی کشور منجر می‌شود. علاوه بر این، مواد مخدر سلامت مردم جامعه را به خطر می‌اندازد. بنابراین، برای از بین بردن آثار زیان‌بار و تخریبی مواد مخدر بر جامعه و اقتصاد، هزینه‌های بسیاری بر دولت تحمیل می‌شود.

▪ **هزینه برای تشکیل دادگاه‌های رسیدگی به جرایم پول‌شویی؛** پس از کشف جرایم پول‌شویی، به‌منظور رسیدگی به این جرایم و مجازات مفسدان پول‌شو، دولت متحمل هزینه‌های تشکیل دادگاه و کیفرخواست آنان می‌شود. به‌طور میانگین هزینه یک روز نگهداری هر زندانی ۱ میلیون ۵۰۰ هزار تومان است که در ماه حدود ۴۵ میلیون تومان می‌شود^۳، اما این تنها بخشی از هزینه نگهداری زندانیان است. بخش دیگر به خانواده آنان

تصمیم‌گیری برای ارتکاب یک جرم آن را مورد لحاظ و ارزیابی قرار می‌دهند، اما بزهکار، شخصی حسابگر نیز هست، بنابراین، اگر در مطالعه ارتکاب جرم بین سود و زیان ناشی از ارتکاب جرم، کفه ترازو به نفع زیان و هزینه‌ها بیشتر باشد، به‌طور معمول از ارتکاب جرم منصرف می‌شود؛ به‌جز در مواردی که شخص ریسک‌پذیر باشد^۱. همین مسئله می‌تواند اهمیت وظیفه قانون‌گذار را در رعایت سودمندی و تناسب جرم‌انگاری پول‌شویی روشن کند. در جرم پول‌شویی بیشترین هدف و انگیزه مرتکبان به جرم، رسیدن به منابع مالی است. همچنین در بسیاری از موارد مجرمان و عوامل فساد دارای مقام و موقعیت اجتماعی بالایی هستند، اما متأسفانه مجازاتی که به منافع آنها از جمله مقام و موقعیت اجتماعی‌اشان لطمه جدی وارد کند، وجود ندارد و همین موضوع به عدم کاهش انگیزه آنان برای پول‌شویی منجر شده است.

۳- **آسیب‌های مبارزه با پول‌شویی بر اقتصاد کشور**
مبارزه با پدیده پول‌شویی نه تنها مشکلات و موانعی دارد، بلکه در صورت عدم اجرای صحیح فرآیند مبارزه با این پدیده، آسیب‌هایی نیز بر وضعیت اقتصادی کشور تحمیل خواهد شد و هزینه‌های بخش دولتی را افزایش خواهد داد که برخی از مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

▪ **هزینه گزاف برای ایجاد فضای امن در مرزهای کشور؛** یکی از روش‌های رایج برای ورود

۱ - داد خدایی، لیلیا (۱۳۹۰)، فساد مالی - اداری و سیاست جنایی مقابله با آن، تهران، انتشارات میزان، چاپ اول، ص ۳۰۶.

۲ - به پول‌های سیاهی که با قاچاق و نقل و انتقال مواد مخدر وارد چرخه اقتصادی کشور می‌شوند، پول‌های آغشته به خون می‌گویند.

۳ - مدیر کل زندان‌های ایلام (۱۳۹۵)، تابناک ۵۹۲۳۴۵.

اقتصادی خواهد داشت. براساس این، عدم مبارزه مؤثر و کوتاهی در پیشگیری از پول‌شویی:

✓ به سهولت در سودآوری فعالیت‌های غیرقانونی منجر می‌شود.

✓ به گسترش تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه و گسترش این نوع فعالیت‌ها توسط سازمان‌های مجرم منجر می‌شود.

✓ به انباشت ثروت توسط مجرمان و مفسدان پول‌شو منجر می‌شود.

✓ به تحریف تحلیل‌ها و سیاست‌های کلان اقتصادی منجر می‌شود.

✓ خطرپذیری نهادهای مالی و کل بخش مالی اقتصاد کشور را به دنبال دارد.

بنابراین، می‌توان گفت، عدم مبارزه مؤثر با پدیده پول‌شویی و عدم رفع موانع و مشکلات مبارزه با این پدیده نظم اقتصادی کشور را برهم می‌زند و همان‌طور که بیان شد، به انباشت ثروت در دست عده‌ای محدود، گسترش نابرابری و... منجر می‌شود و در نهایت، امنیت اقتصادی کشور را مخدوش می‌کند.

علاوه بر نظم اقتصادی، پول‌شویی و عدم مبارزه مؤثر با این پدیده، نظم اجتماعی را مختل می‌کند. پدیده پول‌شویی برای انجام برخی جرایم بسیار مهم و حیاتی است و امکان گسترش فعالیت‌های غیرقانونی را برای قاچاقچیان مواد مخدر، کالا، ارز و... فراهم می‌کند. علاوه بر این، همان‌طور که بیان شد، هزینه‌های دولت را به‌منظور مبارزه با پیامدهای منفی این پدیده (به‌طور مثال، مراقبت‌های بهداشتی و درمانی معالجه معتادان مواد مخدر)، افزایش می‌دهد.

بازمی‌گردد که برای تأمین مخارج زندگی خود نیازمند کمک‌های دولتی هستند.

هزینه‌های بیان شده تنها بخشی از هزینه‌های مبارزه با پول‌شویی است. آسیب‌های مبارزه با پول‌شویی بر اقتصاد کشور را با هزینه فرصت مبارزه با پول‌شویی می‌توان بیان کرد؛ برای مثال، منابع مالی برای ایجاد امنیت در مرزها به‌منظور جلوگیری از قاچاق و پول‌شویی، می‌توانند در امور آموزشی در کشور، ورود فناوری به کشور و پیشرفت‌های فنی و... صرف شوند. همچنین سایر هزینه‌های مربوط به مبارزه با پول‌شویی از جمله: هزینه مجازات افراد مجرم، هزینه مقابله با آثار زیان‌بار مواد مخدر و... می‌توانند موجب تحرک بخش تولید شوند و از این طریق به اشتغال کشور هم کمک کنند. بنابراین، آسیب‌های مبارزه با پول‌شویی را می‌توان هزینه فرصت مبارزه با پول‌شویی در سایر بخش‌های اقتصادی تعبیر کرد.

۴- ملاحظات امنیت اقتصادی

همان‌طور که در بخش‌های قبل بیان شد، پول‌شویی آثار مخرب بسیاری بر اقتصاد کشور دارد. بنابراین، مبارزه مؤثر برای جلوگیری از این پدیده و کاهش این نوع فعالیت‌ها بسیار ضروری است، اما مشکلات و موانع قانونی، اجرایی، ناهماهنگی بین سازمانی و... نیز وجود دارند که مبارزه با پول‌شویی را پیچیده و دشوار کرده‌اند. بنابراین، در صورتی که این مشکلات رفع نشوند، نه تنها پدیده پول‌شویی کاهش نمی‌یابد، بلکه افزایش هم خواهد یافت و اثرات زیان‌بار به‌مراتب بدتری بر اقتصاد و امنیت

جمع‌بندی و راهکارهای پیشنهادی

پدیده پول‌شویی، پدیده‌ای همزاد با پیشرفت بخش‌های مالی و پولی هر جامعه‌ای است. این پدیده آثار زیان‌بار بسیاری از جمله: تخریب بازارهای مالی، توزیع نابرابر درآمد، کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، افزایش ریسک خصوصی‌سازی، کاهش بهره‌وری و... را به دنبال دارد. به همین سبب، اقدام‌های زیادی برای مبارزه با این پدیده صورت گرفته، اما بررسی‌ها حاکی از عدم اجرای کامل اقدام‌ها بوده است؛ برای مثال، قانون مبارزه با پول‌شویی مصوب سال ۱۳۸۶ است، اما به دلایلی از جمله: فعالیت مؤسسه‌های مالی غیرمجاز، هزینه‌بر بودن اجرای قانون و نبود زیرساخت‌های لازم برای اجرای قانون، این قانون توسط بانک‌ها و مؤسسه‌های مالی مجاز به‌طور کامل اجرا نشده است. همچنین مشکلات و موانع دیگری مانند عدم جامعیت و مانعیت قانون مبارزه با پول‌شویی، واگذاری نظارت بر مبارزه با پول‌شویی به یک نهاد غیرقضایی و ناهماهنگی بین سازمانی برای مبارزه مؤثر با این پدیده وجود دارد که متأسفانه مورد غفلت واقع شده‌اند. از سویی، صرف منابع مالی و زمان برای مبارزه با پول‌شویی بدون حل این مشکلات و موانع، آسیب‌های بسیاری را بر اقتصاد تحمیل می‌کند؛ برای مثال، می‌توان به هزینه فرصت مبارزه با پول‌شویی اشاره کرد که منابع این هزینه‌ها می‌توانستند در بخش‌های آموزشی، ورود فناوری و بخش بهداشت و سلامت صرف شوند. در واقع، مبارزه با پول‌شویی بدون حل موانع نه‌تنها هزینه‌های دولت را افزایش

می‌دهد، بلکه به تحریف تحلیل‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی، گسترش تأمین مالی فعالیت‌های مجرمانه، انباشت ثروت توسط مجرمان و... منجر می‌شود که امنیت اقتصادی-سیاسی کشور را با خطر مواجه می‌کند. از این‌رو، راهکارهایی برای مبارزه مؤثر با پدیده پول‌شویی و کاهش موانع و مشکلات مبارزه با این پدیده ارائه می‌شود که عبارت‌اند از:

- **کاهش هزینه اجرای قوانین مبارزه با پول‌شویی:** یکی از مواردی که جزء مشکلات مبارزه با پول‌شویی مطرح شد، هزینه‌بر بودن اجرای قوانین مبارزه با این پدیده بود. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود قوانین مبارزه با پول‌شویی به‌گونه‌ای سازگار با شرایط موجود در مؤسسه‌های مالی و بانک‌ها و مطابق قواعد حقوقی نگارش شوند تا هزینه اجرای آنها کاهش یابد. استفاده از علم و فناوری هوش تجاری در این زمینه می‌تواند بسیار مؤثر باشد. متخصصان این حوزه علمی با تهیه برنامه‌های سیستمی و به‌روز و با کدگذاری‌های خاص می‌توانند تا حدودی با درصد خطای کمی موارد پول‌شویی را از سایر موارد تفکیک کنند و در اختیار مراجع قضایی و بانک‌ها قرار دهند. به‌کارگیری چنین نیروهای متخصصی هم زمان‌بر بودن کشف موارد پول‌شویی و هم هزینه‌بر بودن فرآیند یافتن موارد پول‌شویی را کاهش می‌دهد.

- **واگذاری نظارت بر مبارزه با پول‌شویی به یک نهاد قضایی:** همان‌طور که بیان شد، نظارت بر مبارزه با پول‌شویی به یک نهاد غیرقضایی به نام شورای عالی مبارزه با پول‌شویی واگذار شده که ممکن است

پول‌شویی است. بنابراین، پیشنهاد می‌شود سامانه‌های الکترونیکی سازمان‌ها و مؤسسه‌های مالی به صورت یکپارچه با یکدیگر فعالیت کنند تا امکان تبادل برخط اطلاعات بین آنها به وجود آید تا از این طریق نظارت مؤثرتری در امور مالی صورت گیرد.

منابع

- آثار پولشویی بر اقتصاد. روزنامه دنیای اقتصاد. شماره ۲۰۲۵، ۱۳۸۸
- رفیعی شمس آبادی، پریسا. (۱۳۸۷). پولشویی و اثرات آن بر روی سیستم مالی. بانک سپه، اداره تحقیقات، کنترل ریسک و تطبیق.
- رهبر، فرهاد. (۱۳۸۲). پولشویی و آثار و پیامدهای آن. مجله تحقیقات اقتصادی. دوره ۳۸، شماره ۳، زمستان ۱۳۸۲.
- صالحی و همکاران. (۱۳۹۳). پولشویی و آثار منفی آن؛ از تحریک جامعه بین‌المللی به حقوق بین‌المللی. فصلنامه علمی مطالعات بین‌المللی پلیس. دوره ۵، شماره ۱۹، پاییز ۱۳۹۳، ص ۲۸-۹.
- فرجی، یوسف. (۱۳۸۲). کتاب پول، ارز و بانکداری. موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی
- مصاحبه با خبرگان و صاحب نظران اقتصادی، پولی و مالی.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=2117>

در اجرای اقدام‌های ضد پول‌شویی بین این نهاد و سازمان قضایی تداخلاتی ایجاد شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود همان‌طور که در قانون اساسی هم پیشگیری و برخورد با جرایم به نهاد قضایی واگذار شده است، در این زمینه نیز این وظیفه خطیر برعهده این نهاد قرار گیرد و شورای عالی مبارزه با پول‌شویی تنها به‌عنوان کمک‌کننده نهاد قضایی انجام وظیفه کند.

- برقراری تناسب بین جرم و مجازات: متأسفانه مجازات افراد پول‌شو، استرداد درآمد حاصل از ارتکاب جرم به جزای نقدی به میزان یک‌چهارم عواید حاصل از جرم است، اما این میزان مجازات برای کاهش انگیزه آنها برای پول‌شویی کافی به نظر نمی‌رسد، زیرا جایگاه اجتماعی و شغلی آنان را تحت تأثیر قرار نمی‌دهد (بیان شد که به‌طور عمده این افراد دارای جایگاه اجتماعی بالایی هستند). بنابراین، پیشنهاد می‌شود نوع و میزان مجازات پول‌شویان به‌گونه‌ای تعیین شود که نه تنها درآمد حاصل از ارتکاب جرم را بازگرداند، بلکه جایگاه شغلی و اجتماعی آنان نیز تحت تأثیر قرار گیرد؛ برای مثال، در صورت اثبات جرم مجرم، پست شغلی آنان تنزل یابد و امکان دریافت پست‌های مدیریتی و... برای آنان فراهم نباشد.

- یکپارچه‌سازی سازمان‌های مالی: با اینکه در دهه اخیر بحث دولت الکترونیک و استفاده از سامانه‌های هوشمند بسیار مورد توجه سازمان‌ها و نهادهای مختلف بوده است، اما تاکنون این سامانه‌ها به‌طور یکپارچه به یکدیگر متصل نشده‌اند و امکان تبادل اطلاعات به‌طور سیستمی بین آنها وجود ندارد که همین موضوع، خلأ بزرگی برای مبارزه مؤثر با پدیده